

FOREIGNERS NOW/HERE

артист

БОРЯНА ВЕНЦИСЛАВОВА

куратор

ГАЛИНА ДИМИТРОВА

ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРОЕКТ
БЪЛГАРСКИ ПАВИЛИОН
60ТО ВЕНЕЦИАНСКО БИЕНАЛЕ 2024

01 КОНЦЕПЦИЯ

заглавие: FOREIGNERS NOW/HERE

автор: Боряна Венциславова

куратор: Галина Димитрова-Димова

Темата за миграцията и чужденеца присъства в творческата практика на Боряна Венциславова от много години. Самата тя е емигрант в Австрия, където отива първоначално да следва през 1996 г., след което се установява да живее и работи като художничка. Този биографичен факт, както и ранния ѝ сблъсък (чрез съвместни проекти с *dezentrale medien*) с мигранти и непълнолетни бежанци (от различни краища на света, като Руанда, Косово, Афганистан, Филипините, Турция, т.н.) обяснява нейния интерес и склонност да развива темата през всичките години в различни аспекти и послания. От ранния проект *Luis, I think!* (2003), *Новън* беше винаги тъмно (първата самостоятелна изложба на БВ в България в СГХГ, 2006), през *We shall overswim* (2008, галерия Академия), *Me, you and them. No one is secure* (2008, галерия Кредо Бонум)¹ до *Migration Standards* (2011) и *American Dream Acting* (самостоятелна изложба в САМСИ, 2013), които също реферират темата.

Отличително за работата на Боряна е, че в нея присъства социалната ангажираност и политическо заявление по актуалните въпроси на деня, но по един специфичен начин – през метафора, размяна на роли и ритуалност, което я причислява към линията на поетично политическото – актуална и набираща все по-голяма популярност артистична практика в съвременната художествена сцена. Този ѝ подход може да видим в проекти като *AND THE SKY CLEARS UP (MAGIC RESISTANCE)*, *We The Nature* и др.

Тези две водещи линии в артистичната практика на Боряна Венциславова присъстват в проекта *FOREIGNERS NOW/HERE*, който предлагаме за българският павилион на 60то Венецианско биенале през 2024 г. Проектът се занимава с художествено-магически практики за лечение на индивида, обществото, управляващите институции и техни представители, от расизъм, ксенофобия, хомофобия, ислямфобия, антисемитизъм, антициганизъм и всякакви форми на нетолерантност и омраза.

Времето, в което живеем е белязано от множество кризи: климатична, политическа, икономическа, които се разгръщат на фона на военни конфликти и мощна вълна на имиграция. Така усещането за апокалиптичност е особено силно и създава тревожност и паника у съвременния човек. Часовникът на Деня на Страшния съд² сега показва 90 секунди до полунощ – най-близкото време до глобална катастрофа, което е било в световната история от 1947 г. насам.

Затова проекта *FOREIGNERS NOW/HERE* предлага практики на лекуване (*healing*). Излекуване на страха и омразата, които раждат расизъм, ксенофобия и агресия, а те довеждат до кризите и конфликтите, с които се сблъскваме в наши дни. Процесът на лекуване набляга на емпатия и взаимопомощ и включва прилагането на художествено-магически ритуали и използване на съответните им средства. Тези ритуали са обикновено свързани с традициите и суеверието, които са пазители на патриархалния дух и култура на общността. Суеверието още повече се грижи за това да предпази от чуждото, непознатото и различното, с което се занимава именно този проект. Тактиката на художничката е да приложи подобни средства, разбивайки патриархалното за да постигне абсолютно обратното на това, а именно разбиране, грижа и толерантност към другия, различния.

Проектът на Боряна Венциславова има тясна връзка с темата на биеналето *Foreigners Everywhere*. Кураторът Адриано Педроза обяснява двойният му смисъл така: "Първо, където и да отидете и където и да сте, винаги ще срещате чужденци – те/ние сме навсякъде. Второ, че независимо къде се намирате, винаги, истински и дълбоко в себе си сте чужденец."³

Заглавието на нейният проект: FOREIGNERS NOW/HERE е игра на думи, което също има двойко значение. Първото е че, всички сме чужденци тук и сега (foreigners now and here), или пък, че никъде няма чужденци (foreigners nowhere), а всички сме хора, които обитаваме едно и също място. Според Боряна трябва да преосмислим свободата и живота, трябва да преодолеем предразсъдъците си към другия, чуждия, непознатия, различния. С други думи, да излезем извън логиката на бинарните антагонизми и да осъзнаем, че всички ние сме свързани и живеем на тази земя във взаимовръзки.

Ако Адриано Педроса твърди, че артиста е именно такава фигура, която пресича свободно различни територии и ограничения и така предизвиква границите им, то проекта на Боряна също метафорично адресира темата за чужденеца през усещането за различното и предпазването от непознатото.

В центъра на нейния проект са магически ритуали и символи, които хората използват за да се предпазят от непознатото. Тук обаче те са включени с идеята да излекуват този първичен страх и да предложат на хората успокоение и приемане на тези различия. Защото именно различията са богатството на света и те обогатяват местната култура с нови и вълнуващи приноси. Още повече много от традиционните символи присъстват не само в нашата, но и в много други култури, което цели да разкрие проекта: имаме много повече общо, отколкото различно.

Както казва по повод на филма Magic Resistance австрийския философ и куратор Борис Манер "В работата на Боряна Венциславова се описва живот, който трябва да се случва в настоящето, в пряка среща с другия, без обида или предразсъдъци. Социалната утопия, която тя провокира, не се намира нито в миналото, нито в бъдещето: Тя е живото настояще в неговата крехкост и красота. Боряна Венциславова използва формата на ритуала, за да представи възможността за социална реалност без идеологически инструкции, която се състои от среща без предразсъдъци. Идея, която тя споделя с концепцията за любовта на руския анархист Пьотр Алексеевич Кропоткин."⁴

Проектът FOREIGNERS NOW/HERE включва различни изразни средства и интердисциплинарен подход. Транс-медийната работа включва филм, обектни инсталации, неонов надписи и намеси в средата. В изложбеното пространство виждаме различни постановки, представящи ритуали, предмети и символи, които предават идеите за премахване на предразсъдъците, зареждане с добра енергия и вибрации, призоваване на късмет и изцеление, даване на дарове и отправяне на пожелания за свят без предразсъдъци и омраза.

Вдъхновени от нематериалното културно наследство, традиционни ритуали, знания и практики, свързани с природата и вселената, авторката създава артистично-магически ритуали, чието прилагане цели промяна за широки слоеве от населението в социална, политическа и екологична посока. Всеки ритуал може да бъде осъществен от всеки, без да са необходими специфични умения или инструменти. Основният акцент в работата е поставен върху методите за лекуване на езика на омразата, насилията и дискриминацията към човек или група хора.

¹Съвместна ни работа започна именно от двете самостоятелни изложби на Боряна Венциславова през зимата на 2008-9 г, след което продължи с участието ѝ в кураторските ми проекти за изданията на Седмица на съвременно изкуство в Пловдив през 2012 и 2022 г, както и в други проекти.

²Основан през 1945 г. от Алберт Айнщайн и учени от Чикагския университет, които помагат за разработването на първите атомни оръжия в рамките на проекта "Манхатън". Две години по-късно Бюлетинът на атомните учени създава Часовника на Страшния съд, като използва образа на апокалипсиса (полунощ) и съвременния идиом на ядрената експлозия (обратно броене до нула), за да изрази заплахите за човечеството и планетата. Часовникът на Страшния съд се определя всяка година от Съвета по наука и сигурност на Бюлетина след консултации с неговия Съвет на спонсорите, в който влизат 10 нобелови лауреати. Часовникът се е превърнал във всепризнат показател за уязвимостта на света от глобална катастрофа, причинена от технологии, създадени от човека.

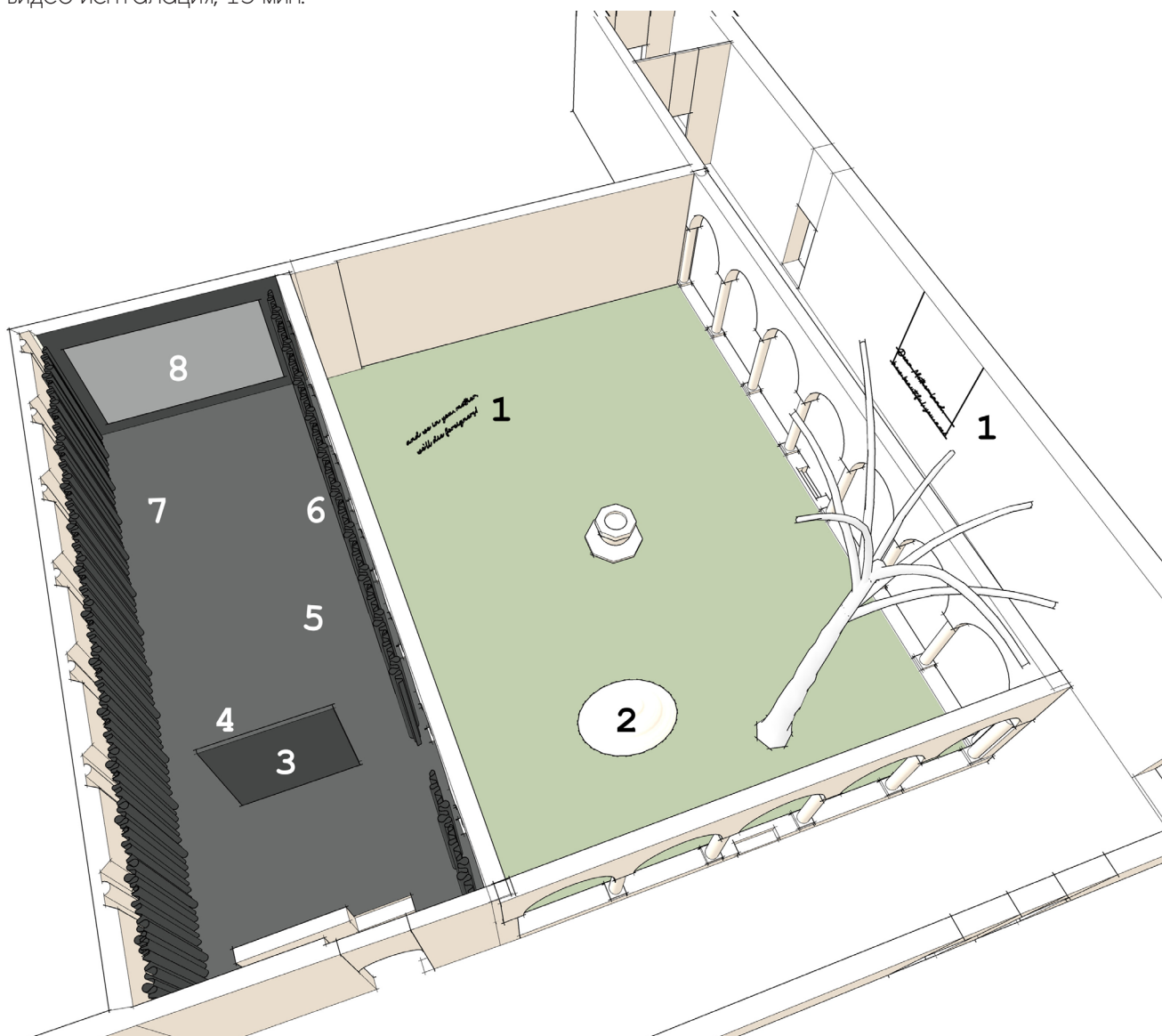
³Кураторско изявление на Адриано Педроса, публикувано в уеб сайта на Венецианско биенале: <https://www.labiennale.org/en/art/2024/introduction-adriano-pedrosa>

⁴Borjana Ventzislavova. And the sky clears up (MAGIC RESISTANCE). Text by Boris Manner (2020)

02 СПИСЪК НА ПРОИЗВЕДЕНИЯТА

Проектът е замислен специално за пространството на зала Тициано, където ще се проведе изложбата на Българският павилион на Биеналето и обхваща както вътрешното пространство на галерията, така и коридора и вътрешния двор.

1. **Dear Mother-land! / Отечество любимо!**
неонов надпис в две части. 300см x 80см, 290см x 80 см
2. **Хвърли/засади боб**
интервенция в двора:боб, текст и пърформанс на откриването
3. **Вуду-чесън**
фототапет в залата, 3м x 3,5 м
4. **Сладка сол, сладка сол**
обектна микс медия инсталация
5. **Без страх, за да оцелее душата ти / No fear for your soul to survive**
инсталация с малки обекти от метал
6. **How beautiful you are!**
обектна микс медия инсталация
7. **We circle around (Shamanic Stones) / Въртим се в кръг (Шамански камъни)**
инсталация от камъни, цветни ленти, текст
8. **Тук сме сега / няма ни. We are no/w/here**
видео инсталация, 15 мин.

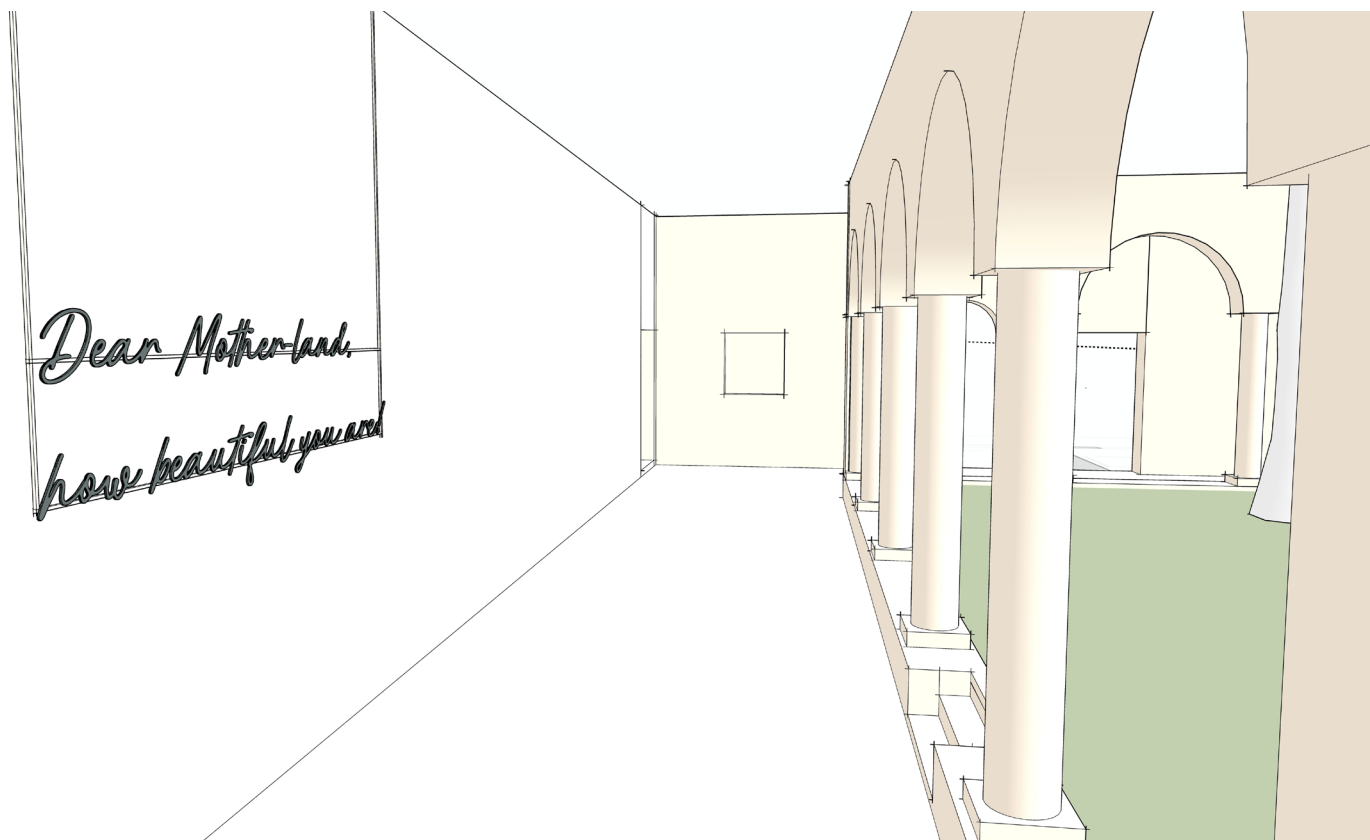
03 ВИЗУАЛЕН МАТЕРИАЛ, ОПИСАНИЕ / ВЪНШНО ПРОСТРАНСТВО

1. **Dear Mother-land! / Отечество любимо!**
неонов надпис в две части. 300см x 80см, 290см x 80 см
2. **Хвърли/засади боб**
интервенция в двора: боб, текст и пърформанс на откриването

1. Dear Mother-land! / Отечество любимо!

неонов надпис в две части. 300см x 80см, 290см x 80 см

“Отечество любезно, как хубаво си ти! ...и ние в тебе, майко, ще умрем чужденци!” са първата и последната строфа на стихотворението “Отечество любезно, как хубаво си ти!” на Иван Вазов, писано през 1882 г. Те са избрани, защото с тях класика на българската литература Вазов внушава идеята, че всички ние сме пътници на този свят и нищо не ни принадлежи, а за краткия си път на земята, оставаме чужденци.

Двете строфи от стихотворението в превод и адаптация на английски език са изработени от бял неон с ръкописен шрифт за да създаде по-лично преживяване на посланието. Те са инсталирани на две различни места във външното пространство на SALA TIZIANO. “Dear Mother-land, how beautiful you are!” е позиционирано на тухлената стена на предверието водещо към залата. Строфата “and we in you, mother, we’ll die foreigners” ще бъде монтирана в двора, върху тревната площ, леко заровена в пръстта.

1. Dear Mother-land! / Отечество любимо!

неонов надпис в две части. 300см x 80см, 290см x 80 см

“...и ние в тебе, майко, ще умрем чужденци!”

2. Хвърли/засади боб

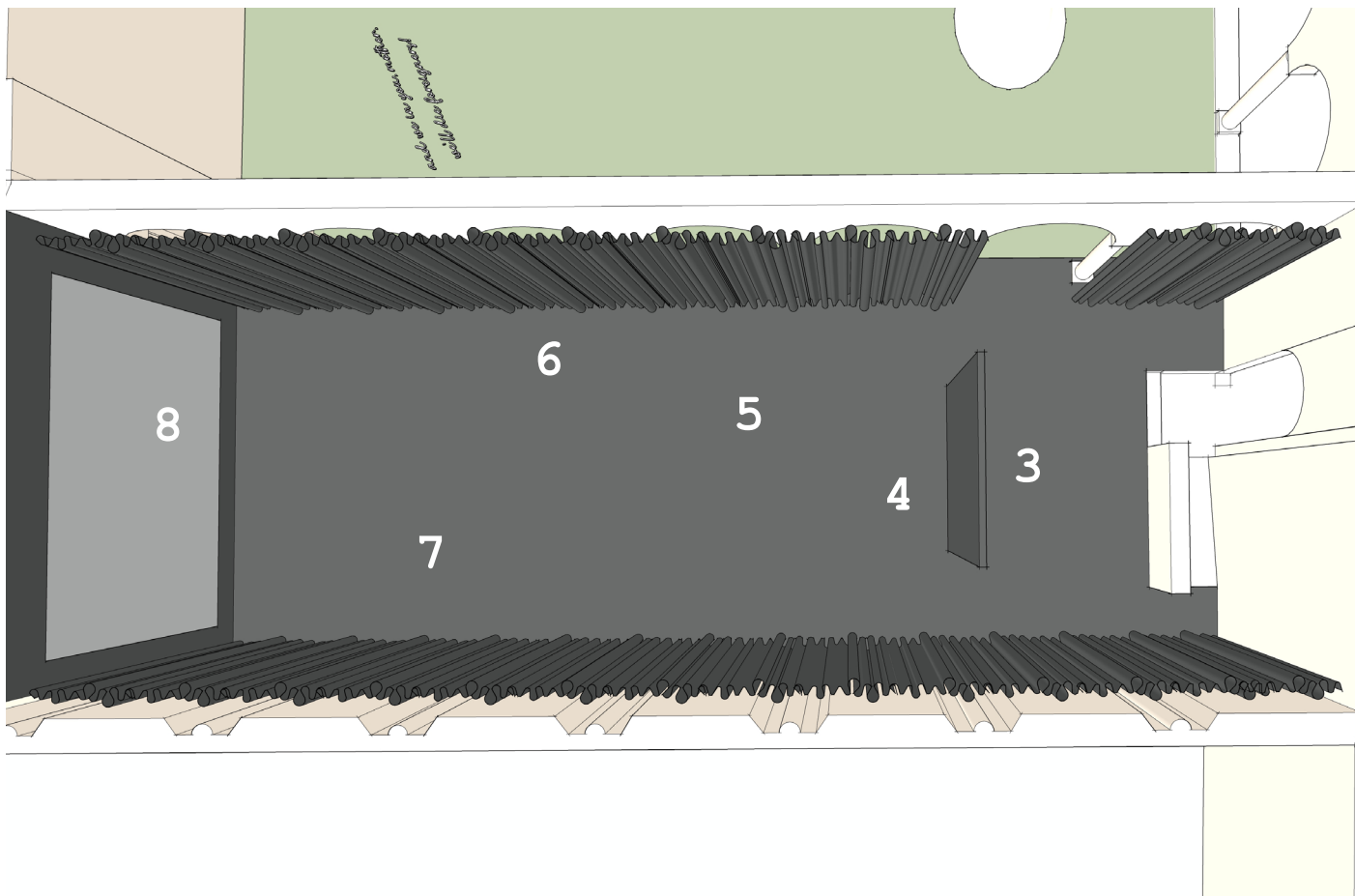
интервенция в двора: боб, текст и пърформанс на откриването

Хвърлянето на боб е стара гадателска практика, с която се предсказва бъдещето или се дават отговори на определени въпроси. Както и за много други традиции и обичаи, за които смятаме, че са “наши” и идват от нашите земи, така гледането на боб е разпространена в различни култури и се практикува на много места, в различни вариации.

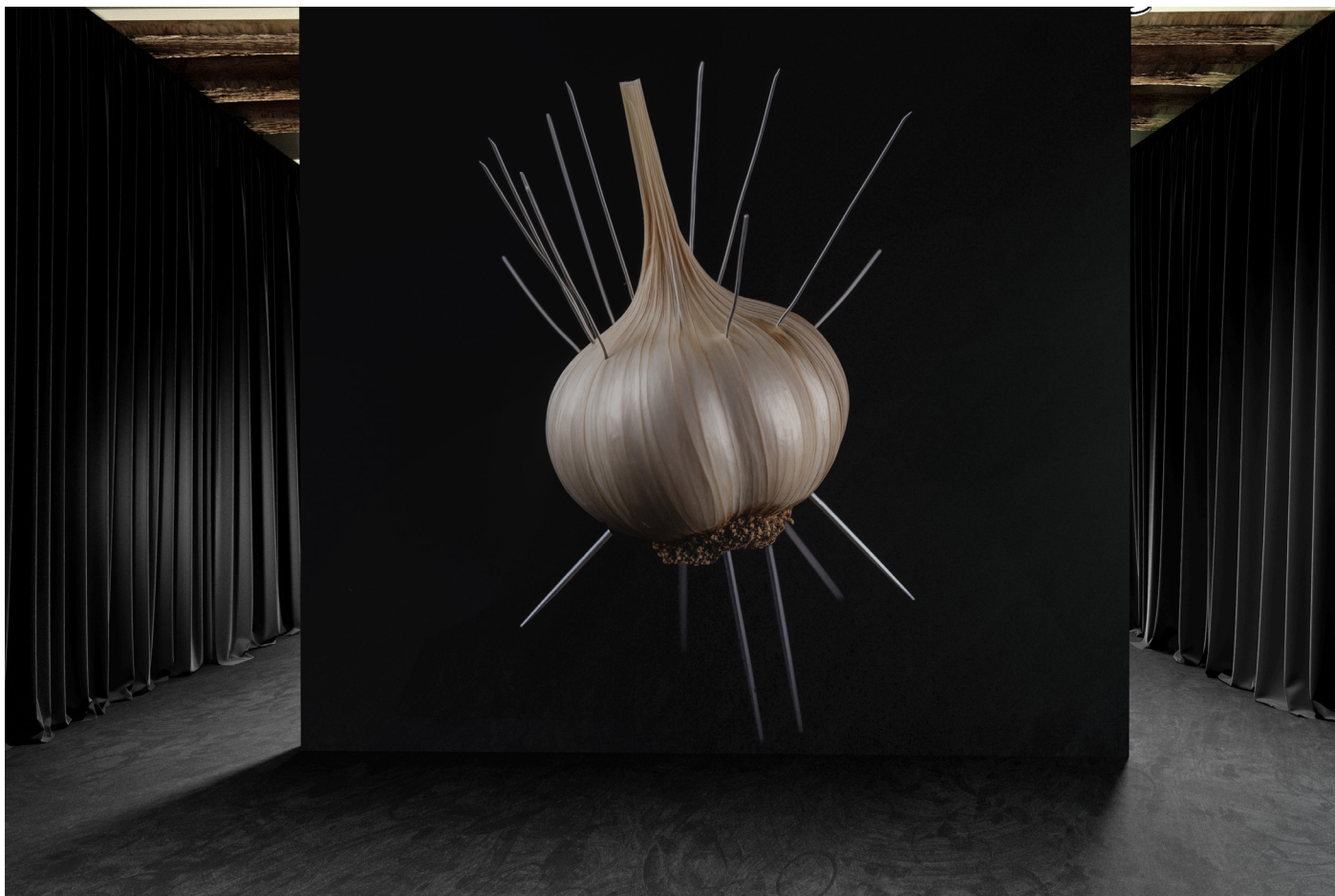
Този гадателски обичай е загатнат чрез интервенция в двора на SALA TIZIANO, където ще бъде разположена огромна купчина с бобени зърна. До нея ще има табела, която пояснява, че всеки посетител може да си вземе няколко зърна от боба като сувенир, но също може и да ги посади и отгледа бобено растение, което да роди още боб, като с този жест, участва в “засаждането и отглеждането” на премахването на езика на омразата. Една част от бобените зърна, ще бъдат инкрустирани със знаци-символи на емпатия, толерантност и взаимопомощ.

По време на откриването ще се проведе пърформанс /инсценировка на гадателска сесия с хвърляне на боб. Гадателка (или пърформанс артист) ще “гледа” на посетителите по хвърлените бобени зърна, но думите ѝ ще бъдат взети от посланията на проекта за промяна на нагласи и стереотипи в посока излекуване.

Вътрешното пространство на залата ще бъде оформено като черна кутия (black box) с отделни изложбени секции изградени, с вътрешния дизайн на изложбата посредством, полустена, светлина и завеси. От врата в дясно от входа на вътрешното пространство можем да излезнем или влезнем отново в двора.

3. Вуду-чесън
фототапет в залата, 3м x 3,5 м (рендъринг на зала Тициано)

С влизането в залата зрителят се озовава пред фототапет с огромна глава чесън, прободена с игли. Чесънът е универсален символ за предпазване от магия, болести и вампири. Съчетаването му с вуду практиката с пробождане с игли търси двоен ефект на магията, а именно от една страна предпазване, но и едновременно лекуване на омраза и предразсъдъци, чрез пречистващата сила на чесъна.

Зад стената с фототапета продължава инсталацията в затъмнено пространство, на отделни места с осветени елементи и обекти.

4. Сладка сол, сладка сол
обектна микс медия инсталация (рендъринг на зала Тициано)

Купчини от морска сол с висящи над тях букети от билки, комбинирани с предмети от ежедневието, като мобилен телефон, опаковки от храни и напитки, огледало, ел. кабел и подобни. Тази част от инсталацията напомня сцена от церемония, в която се пречистват предмети на ежедневието между, които важно значение заемат устройства комуникация и свързани с общуване елементи, чрез които се разпространяват идеи за сегрегация и омраза.

Всички предмети, са намерени или от личния ми архив. За изграждане на инсталацията освен морска сол, ще се използва и епоксидна смола.

5. Без страх, за да оцелее душата ти / No fear for your soul to survive
инсталация с малки обекти от метал (рендъринг на зала Тициано)

Леене на куршум, за всички, които се страхуват от чуждото, другото, непознатото, художничката лее куршуми и прогонва техните страхове. Страхът трябва да излезе извън душата на човек, защото в противен случай може да го разболее.

Езическият ритуал против уплаха и болести се изпълнява чрез “гасене” във вода на разтопеното олово (или друг метал), след което се гадае по получените форми. Ритуалът може да се намери като традиция в различни култури, включително Австрия, Босна и Херцеговина, България, Германия, Швейцария, Чехия, Турция и Финландия.

Излятите от метал фигури висят от тавана и представляват страховете и болестите на отделни нации и държави, за които художничката е направила гледането. В зависимост от фигурите, които посетителите разпознават, те сами могат да разчетат, спрямо тяхните традиции и опит, доколко се е получило излекуването на страха от чужденеца и непознатия в съответната държава.

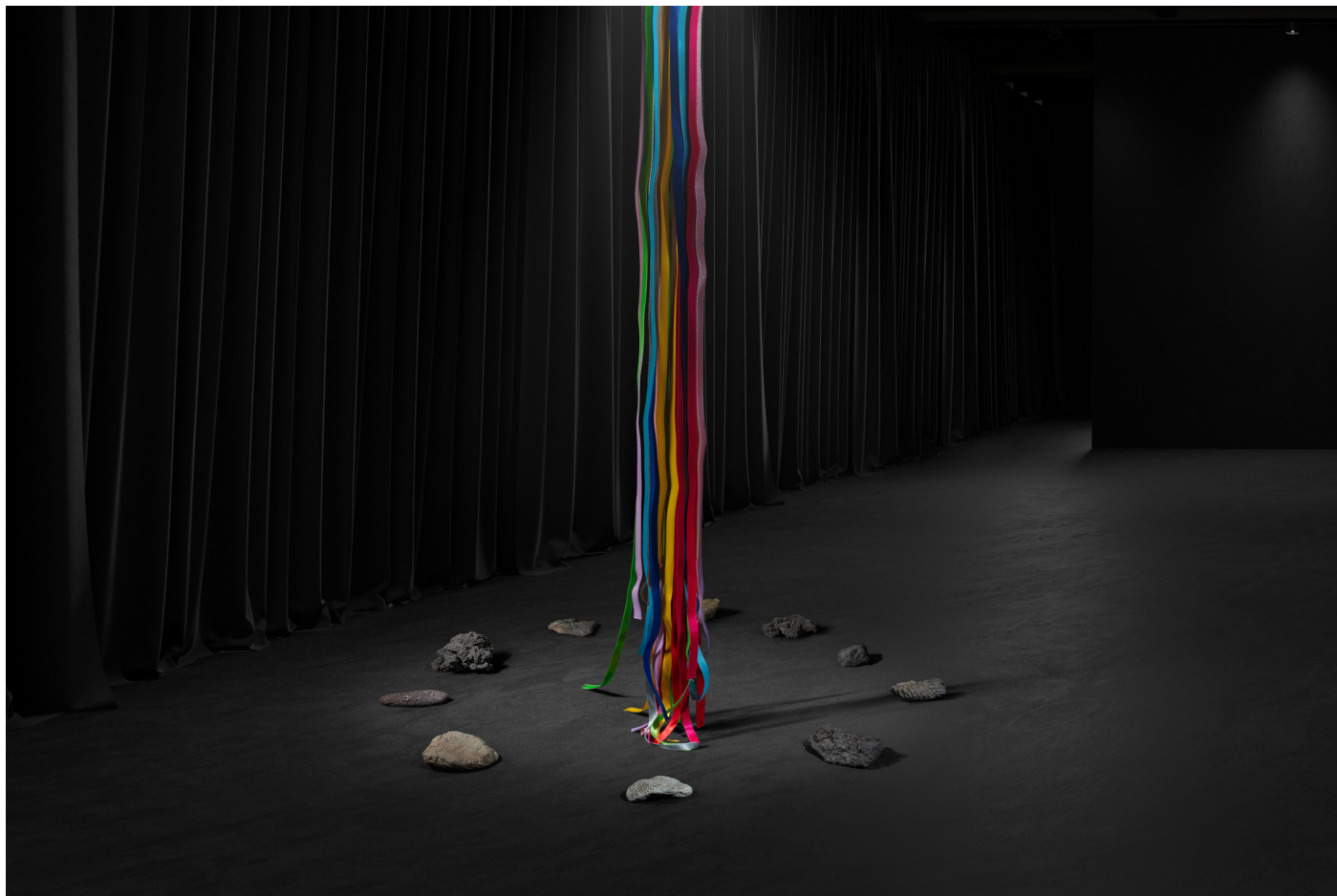
6. How beautiful you are!

обектна микс медия инсталация (рендъринг на зала Тициано)

Купчина с пясък, в която са забодени, или над която висят символи на късмет и щастие от различни култури по целия свят, като детелини, калинки, кокал ядец, цифрата 7, краче от заек, риба, жълъди, петолъчка, подкова, червена мухоморка, червена люта чушка, дърво на живота и т.н. Тази инсталация има функцията на къща на духове, светилище на дух-закрилник на различни места и култури, на всички добри и лоши, за да предаде късмет и да се постигне общностно чувство и сплотеност за по-добър, здрав и красив свят.

7. We circle around (Shamanic Stones) / Въртим се в кръг (Шамански камъни)
инсталация от камъни, цветни ленти, текст (рендъринг на зала Тициано)

Климатичните промени ще увеличат драстично миграцията в бъдеще. Да, чужденците ще бъдат навсякъде, ние сме тук и сега и винаги ще бъдем. (Докато човечеството не изчезне).

Кръгът от камъни, събрани от различни краища на света има ритуална функция за да предпази човечеството от тези промени. До него се поставя табела с мантра за ритуала и ленти в цветовете на дъгата (древен шамански символ).

Текстът на табела гласи:

Съберете камъни от различни места и ги подредете в кръг.

Окачете отгоре цветни лентички, а след това рецитирайте:

“Ние се въртим в кръг. Обикаляме наоколо.

Всеки може да участва. Границите на земята.

Ние можем да направим нещо за да променим нещата.

*Потребители, създатели на политики, производители на храни
и доставчици на енергия - всеки може да се включи.*

Границите на Земята.”

След това оставете камъните и панделките за четири часа в тъмна стая.

За да постигнете ефект, повтаряйте мантрата веднъж дневно.

В този пърформанс, както и във видео работата, се използват елементи с цветовете на дъгата, които в днешно време се свързват най-често с ЛГБТ+ общността, но те се били популярни в различни култури и традиции много преди 70те години на 20 в. Някои древни култури са смятали, че дъгата е лошо предзнаменование, а други им е преписвала положителни асоциации, като здраве, духовност и изцеление. Основната концепция за цветовете, която съществува в будизма, е тази за тялото на дъгата, което се смята за “предпоследното преходно състояние на медитация, в което материята започва да се превръща в чиста светлина”. Метафорично казано: всичко е разнообразно и цветно и всичко се превръща в светлина (и произлиза от светлината).

8. Тук сме сега / няма ни. We are no/w/here
видео инсталация, 15 мин. (рендъринг на зала Тициано)

Видео, което проследява ритуали за пречистване и изцеление от актове на насилие, омраза и дискриминация. Ритуалите се изпълняват от 7 пърформъри на различни места в София, повечето от които се отнасят до конкретни събития или играят важна роля в днешния политически и обществен живот. Тези локации служат за фон на пърформанса в публичното пространство на град София и включват Националната телевизия, Съдебната палата, Министерството на вътрешните работи, Лъвов мост, Борисовата градина и др. Те са места, на които са се случили актове на насилие, понякога стигнали дори до смърт (Борисовата градина), или представляват институции, които са отговорни за узаконяването на актове на нетолерантност като криминални, както и за следенето на тяхното спазване и изпълнение. Включени са и публични институции, които отговарят за възпитанието и разпространението на идеите за толерантност, солидарност и емпатия, борба с езика на омразата и дискриминацията, като образователни институции или масмедии.

В отделните церемонии, които не произлизат нито от догматични норми, нито от официални религии, а представляват абстрактни артистични намеси, героите призовават към изцеление, овластяване и солидарност. Ритуалите и средствата, използвани в пърформанса, са вдъхновени от различни традиции и ритуали от цял свят, като например от местни, анималистични, духовни или религиозни церемонии, но са художествено и естетически преведени за целите на проекта. Някои от движенията в хореографията са вдъхновени от Паневритмията (основана от Петър Дънов) или Планетарния танц (на Анна Халприн).

Мантрата, която участниците си повтарят гласи:

Аз съм ТИ, Ти си Той, Тя е Аз

Ние сме Вие, Вие сте Ние.

Together WE

are CARING FAMILY

....

AND WE ARE FREE

....

Трябва да поговорим

We need to talk

Филмът показва и друг актуален аспект, характерен не само за България, но и за много други държави в Европа, където настроенята и политиката на дискриминация и омраза днес се опитват да оформят глобалния пейзаж.

ЕКИП:

планувани участници: Линда Русева, Яна Криспин, Мартина Станева, Войн Войнов, Мария Налбантова, Георги Петров, Деси

оператор: Петко Лунгов

звук: Веселин Зографов

асистент: Елена Радева

цветни корекции: Ханес Бьок

ВЪТРЕШНО ПРОСТРАНСТВО

(в двете посоки, рендъринг на зала Тициано)

